

УДК: 61:002.6:378:681.3:001.8

ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ В РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ БЕЗПЕРЕРВНОГО НАВЧАННЯ

О.П. Мінцер

Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л.Шупика

e-mail: mintser@kmapo.kiev.ua

Вступ

Добре відомо, що вища освіта в Україні і в усьому світі стикається в останні роки з численними викликами. Безумовно найбільший виклик пов'язаний з фантастично великими обсягами знань, що необхідно передати суб'єкту навчання. За останні декілька років на людство спало стільки нових знань, скільки воно не отримувало за всю довгу історію свого розвитку.

Але ж окрім цього суттєві труднощі пов'язані з так званими асиметріями. До них відносяться цифрова, когнитивна, вікова, гендерна тощо. Найважливішою перепорою в розвитку системи освіти стає не стільки цифровий розрив, скільки наявність *значних асиметрій* в галузі виробництва та користування знаннями, тобто так званий *когнитивний розрив*. Дійсно, проблеми єдиного (принаймні, близького) розуміння переданої інформації мають принципове значення.

Дуже суттєвими є питання інтерпретації інформації в медицині. Особливо різко знижується ступінь відповідного розуміння навчальної інформації в медицині при зменшенні обсягу контактних годин. Ще більший коефіцієнт невідповідності в інтерпретації медичної інформації може бути у віртуальних університетах. У той же час, кількість віртуальних університетів вже в 2001 році наблизилася до 1200. До 2020 року чисельність студентів у них може перевищити кількість студентів традиційних університетів, освіта в яких базується на очній формі навчання.

Зауважимо, що нові технології відчиняють шлях до нового виду освіти, заснованому на розвитку системи викладання з використанням електронних засобів навчання (e-learning). Даний термін охоплює широку палітру форм застосування таких технологій, починаючи з роботи на комп'ютерах у класі і закінчуючи розвиненою системою дистанційного навчання. Надаючи можливості інституціональних форм навчання, Інтернет поступово стає також найважливішим засобом самоосвіти, пропонуючи різноманітні інструменти для неформального пізнання і дозволяючи створювати віртуальні класи.

Передбачається, що електронна освіта може витиснути традиційну систему освіти (у тому числі, університети) як *місце придбання знань*. З іншого боку, важливішого значення набувають університети як *елемент соціальної системи передачі знань*. Найскладніші процеси зміни структури освіти розглядаються в рамках концепції «суспільства знань», що нині створюються.

Збільшується чисельність і розмаїтість академічних навчальних закладів. У великих навчальних закладах зростає кількість кафедр і наукових центрів. Кафедри, що забезпечують навчальний процес в європейських університетах та існування яких було виправдано в період більш повільного розвитку дисциплін, при тому, що використовувана ними методика викладання була результатом консенсусу, можуть зникнути або змінити свою природу. Зрозуміло, ці зміни будуть відбуватися різними темпами в різних регіонах країни.

Обмеженість бюджетних коштів, з чим зіштовхуються держави, змушує все більшу кількість вищих навчальних закладів знаходити інші, в тому числі не державні джерела фінансування. Так, у більшості країн до системи вищої освіти сьогодні входить комплекс державних і приватних навчальних закладів (політехнічні інститути, що витіснили технічні

навчальні заклади, центри дистанційної освіти, науково-дослідні лабораторії, навчальні центри підприємств тощо).

Перехід навчальних закладів до ринкових форм організації і комерціалізація освітянських послуг стали ще більш необхідними з виникненням сумнівів щодо можливості держави поодиночки справитися з фінансуванням системи вищої освіти й адекватно відреагувати на зростаючу кількість студентства. Без збільшення фінансової підтримки вищі навчальні заклади практично приречені.

Отже, можна сказати, що *єдина* модель університету, яка існувала раніше, повинна істотно змінитися в XXI сторіччі. Головною проблемою стає створення системи *освітнього менеджменту*, подолання асиметрій навчального процесу та досягнення оптимізації останнього. Саме цим проблемам і присвячена дана робота.

Важелі менеджменту

Економіка пізнання особливо виділяє організаційну і технологічну взаємодоповнюваність, що існує завдяки новим технологіям вза'ємозв'язку між сучасними можливостями кодифікації, збереження і передачі інформації через людський капітал працівників, спроможних використовувати ці технології, і «реактивну» організацію підприємства (завдяки досягненням knowledge management). Як результат цього взаємозв'язку вдається максимально задіяти продуктивний потенціал.

Особливістю віртуальної освіти є те, що вона припускає індивідуальну роботу в поєднанні з гнучким управлінням процесів навчання і з більшою самостійністю в процесі придбання знань.

Отже, мова йде про те, щоб прищепити локальним користувачам навички роботи з новітніми технологіями шляхом створення нової форми «суспільного інформаційного транспорту».

Основною рисою перетворення системи освіти слід вважати створення єдиного інформаційного освітянського простору, що отримало назву «суспільство знань». Зрозуміло, що нова концепція розвитку процесу передачі знань потребує нових вимог. Серед них виділяють розвинений дидактичний супровід, економічність та ергономічність, створення віртуального навчального середовища тощо.

Головне, що потрібно у вирішенні задачі забезпечення відповідного коректного розуміння, тобто подолання труднощів, пов'язаних з когнітивним розривом навчання, є *створення середовища* інтерпретації предметної галузі. У цьому сенсі вкрай необхідно, насамперед, створення єдиного професійного простору, під яким варто розуміти прийняття єдиного *глосарію, дескрипторного і тезаурусного словників, єдиних класифікацій синдромів і станів, висновків і прогнозів*. Важливо домогтися гармонізації стандартів медичних дій (маршрутів діагностики, оцінки ризику, прогнозування плинності і виходів патологічних станів тощо).

Абсолютно необхідним слід вважати створення в процесі навчання *образного інтелектуального мислення*, що дозволяє вирішувати складні питання прийняття рішень при діагностиці, прогнозуванні та виборі методу лікування.

Масштабність освітянських задач потребує належного рівня підготовки викладача, як в галузі науково-технічних і гносеологічних новацій, що висуваються безпосередньо до дисципліни, яка викладається, так і в галузі самих педагогічних процесів. Навчання викладачів повинно, таким чином, виходити за рамки викладання дисципліни: вивчення нових технологій, а також аналіз засобів забезпечення мотивації суб'єктів навчання повинні складати невід'ємну частину даного процесу. Іншими словами, мова йде не стільки про придбання технічних навичок, але і про формування можливості робити вибір серед запропонованих навчальних посібників, кількість яких постійно зростає, а також навчальних комп'ютерних програм.

Одним із шляхів розвитку вищої школи є забезпечення доступу до всіх навчальних матеріалів.

Численні університети дозволяють суб'єктам навчання користуватися необхідними навчальними матеріалами. Так, технологічний інститут штату Массачусетс (МІТ) у рамках проекту Open Course Ware поставив за мету забезпечити онлайн-доступ до всіх своїх навчальних матеріалів: планів, оцінок, вправ, розв'язків, базових праць. Вже переведені в електронну форму 500 курсів, а 1500, що залишилися, повинні бути переведені протягом найближчих трьох років. Студенти всього світу одержують доступ до знань високого рівня. Аналогічна політика відкриття інтелектуальних ресурсів ведеться також з ініціативи досить великої кількості навчальних закладів, що виражається в щоденній появі семи мільйонів нових сторінок, багато з котрих навіть не існують у друкарських версіях.

В той же час, надання кожному суб'єкту навчання індивідуального комп'ютера залишається досить далекою перспективою. На сьогоднішній день лише 11% населення планети мають доступ до Інтернету, 90% з них мешкають у промислово розвинених країнах Північної Америки, а 30% у Європі й Азіатсько-тихоокеанському регіоні. Ці показники наочно демонструють вплив нових технологій на світ у стані революції. Дійсно, говорять про глобальне інформаційне суспільство, про «всесвітню павутину» (world wide web), але в реальності на 82% світового населення припадає лише 10% підключень в усьому світі. Виходячи з цього, ЮНЕСКО прийняла рішення про участь у створенні спільних мультимедійних центрів (ОМЦ), що у контексті глобального підходу об'єднують доступ, оволодіння і сполучення нових і старих технологій, зв'язують воєдино: комп'ютери, залучені до Інтернету, послуги електронної пошти, телефони тощо. У таких центрах не можуть існувати структурні особливості організації навчання за віковою ознакою, поняття навчального року і канікул. Передбачається, що в них будуть працювати також консультаційні бюро з питань спеціалізації: всі робочі місця будуть пов'язані з відповідними базами даних.

Зрозуміло, що відсутність прямого контакту між викладачем і суб'єктом навчання призводить до того, що на перше місце виходить питання - наскільки знання того, кого навчають, відповідають певним вимогам і як надійно й ефективно ці знання перевірити. Тобто, проблема перевірки якості підготовки спеціалістів для всіх структур освіти стає однією з актуальних і порівнянною з проблемою державного масштабу. Саме вона і є *найбільш слабкою ланкою* в реформуванні вищої школи.

В останні часи для перевірки знань тих, хто навчається, стали використовуватися комп'ютерні тести.

Найчастіше вони мають характер одно крокових завдань, побудованих за альтернативним типом, та являють собою умову з описом комплексу симптомів і обмежений набір варіантів діагнозу, з котрих необхідно вибрати один. Розповсюджені задачі так званого «множинного вибору».

Значно менше використовуються ситуаційні задачі. При вирішенні подібних задач суб'єкт навчання діє стандартним способом - підшукує для наданого комплексу симптомів найбільш подібну абстрактну клінічну картину (еталон), звичайно запозичену з медичної літератури і власного досвіду. Іншими словами, він змушений робити дії, іменовані в класичній медицині як діагностика за аналогією (подібності). Але аналогія в реальній лікарській практиці може служити тільки приводом для побудови діагностичних гіпотез.

Отже, шлях реформування системи медичної освіти пов'язаний із *корінною зміною існуючої системи передачі і оцінки знань суб'єктів навчання*, у тому числі і системи комп'ютерного тестування.